

Forfatter: Heiberg, P. A.

Titel: Udrag fra De Vonner og Vanner

Citation: Heiberg, P. A.: "Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter", i Heiberg, P. A.: *Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter*, udg. af Otto Borchsenius ; Fr. Winkel Horn , 1884, s. 489. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergpa01val-shoot-idm140167176017248/facsimile.pdf> (tilgået 03. maj 2024)

Anvendt udgave: Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter

muntre mig dertil, mine Kønner at afskrælle mig derfra; begge Døte vare mig Bevægelse nok til at fuldføre mit Forløb, der dog ikke kom til Nødenhed før end 1791 om Sommeren, da jeg blev dette Stykke.

Jeg kaldte det De Banner og Bannet, dels fordi jeg virkelig ikke var i Stand til at finde noget passende Navn, eller som i alle Penfærende saa fuldkommen svarede til Stykkets Indhold; dels ogsaa, fordi jeg med Visshed troede, at Navnet var fatteligt for alle Mennesker, da jeg med Grund kunde formode, at man endaa erindrede sig disse tvende Linjer:

„Ene de Banner og Bannet og Døte
Sølver Fortuna og Plutus i Aigt.“

der findes i en af mine Bøger, som dog nok nu vilde have været glemt, dersom ikke nedkommende selv havde søgt for efter Tone at forenige den ved at lade mig dømme i en Række paa halvandet Hundrede Nigebaler*) efter en Politik-Kjendelse, der tilslige med hele Forhøret ligger i sig selv for Samtidens og Efterverdens Øjne, og faaledes givet den en Vigtighed, som den ikke selv kunde kvalificere sig til; en Fremgangsmaade, som — man tillade mig at sige det — var aldeles upolitisk, ligesom den vel har været juridisk rigtig; hvorom jeg saa meget mindre tør tale, siden Herr Kasse for Varens i denne Sag har oplyst sig til Overdommer og konfirmeret Politimesterens Kjendelse i en Afhandling, som findes i Statistisk, Juridisk og Literarisk Bibliothek Bde Sjette 1792 pag 294.

Knappe var Stykkets Titel bleven bekendt i Publikum, før end det udsendte Maade fegte.

Fama, malum, quo non aliud velocius ullam,

strøg var til rede med at fortælle, at dette Stykke var den mest bidende Satire over Adelen, som man kunde forestille sig. Rigtigt fandt Bifald, og forplantede sig følgerigen mere og mere, fordi man troede og vidste, at jeg ingen Østere eller Tilbedere af Adelen. Det er sandt, jeg habder ærværdig Adel, fordi jeg tror, at Opfinderen heraf har gjort større Ulfte i Verden end Opfinderen af Krudt og Lallotteri, ligesom følgerne af disse sidste Opfindelser lade sig lætere og med mere Visshed beregne; jeg bufter mig ikke for Adelsmanden, kun for Raaden, han være saa Adel, Borger eller Bønde; men jeg ser den Adelsmand i mit

*) Dem, der ikke have læst Politik-Forhøret, finder jeg den Underretning, at det ikke var de anførte tvende Linjer, der tilbedtebragte mig den omsatte Række, men disse Døte: „Døtene sønger man paa „Bdøte““

Fama malum o. f. v., Regtet, et Døde, der overgaar alle andre Døde i Hurtighed

inderste Hjerte, der ikke viser mig sine omslutte Pergamentbrev, før end han har fremstillet sig for Verden som den dydige, nærliggende og retfærdige Borger. At hade en individuel Person, blot fordi han er odelig, er Afkølighed; som er lige saa usædvanlig i, at han er født Adelsmand, som jeg er usædvanlig i, at jeg er født af kongelige Forældre. Kunns da, naar Adelsmanden tror sig, som Adelsmand, berettiget til at se mig over hovedet; naar han, uden Fortjeneste, tent, at hans blotte Fødsel giver ham Fortrinnet til Statens vigtige*) Embedet, da foragter jeg ham; da kan jeg umuligen bære mig for igjen at lade ham føle min Stolthed; at vise ham, hvorledes han, blestet fra alle andre end de indbildte medfødte Fortjenester, er saa langt fra at kunne komme i Sammenligning med den sande store Mand, at han ikke engang kan maale sig med de saa Fortjenester, som endog saa jeg, denne i hans Øjne saa ringe og ubetydelige Person, har prøvet at erhverve mig.

All det Kærligt, der gaer ud over en enkelt Stand, blot som denne Stand betragtes, er uendeligt; derimod er det Skitsenten og især den dramatiske Digter tilfaldt, ja det er endog saa hans Pligt, at vise det fatterlige i en eller anden Stands færegne Fordomme og at reise det i denne Stand mere eller mindre almindelige Daerligheder, Væst og Kordener. Dersom en Skribent, der ved, hvor uadelt Adelsmand ofte tillade sig at tænke og handle, og som hender de Uffter, den gejstlige Stand har anrettet i Verden, vovede at deriver Ordet Adel af adel, quasi lucus a non lucendo, og Ordet sacerdos eller Praet quasi sacra dos, eller en forbandet Gave, da forværrede han de retfærdige Mand af denne Stand paa den allernærste Maade; skildrer han os derimod den dumme og koførde Adelsmand, den hofte, jafte og uforsømlige Præstemand, viser han, hvorledes utalige Uffter i en Stat rejse sig deraf, at den første tror sig, formedeft sin Fødsel, berettiget til at gøre alt, hvad han vil, imod de andre Stander, og hvorledes den sidste ofte har brugt og bruger Guds Væst som en Møste, hvorunder han kan udføre private og lumpe Uffter, da kan ingen retfærdig Mand finde sig fornærmet; og en hel Stand kan umulig daneres, fordi man viser, at der blandt dens Medlemmer findes enkelte Individua, der tænke og handle illet.

*) Jeg siger med Hild vigtige Embedet, thi at figurere ved Hofvet som Kammerjunker, eller hvad de andre Kongens Domstuler hedder, det er en Væst, som Hvidelkanden gjerne overtales til Adelen.

Quasi lucus o. f. v., ligesom en Skov af, at der er mørkt.